เอกสารแนบ ๓

ผลงานที่เป็นผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

๑. ชื่อผลงาน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนมอแกน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์

๒. ระยะเวลาที่ดำเนินการ เดือน พฤศจิกายน ๒๕๖๒ – มีนาคม ๒๕๖๓ รวมระยะเวลา ๕ เดือน

๓. ความรู้ทางวิชาการหรือแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ซึ่งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย เป็นหมู่เกาะที่ตั้งอยู่ในทะเลอันดามัน มีสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งบนบกและในท้องทะเล เหมาะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและศึกษาหาความรู้ทางธรรมชาติวิทยา ในทุกๆ ปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะแนวปะการังน้ำตื้นที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและสวยงามแห่งหนึ่งในประเทศไทย ชาวมอแกนเป็นชาวเลอาศัยอยู่บริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ มาเป็นระยะเวลานานก่อนการประกาศจัดตั้งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ แต่ไม่ทราบชัดเจนว่ามีการมาตั้งหลักแหล่งอยู่ในช่วงเวลาใด ชาวมอแกนเป็นชาวเลที่มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่รักอิสระ ไม่มีแนวคิดการออม ดำเนินชีวิตด้วยหลักการง่ายๆ เคารพต่อบรรพบุรุษ ผีสางเทวดาที่ปกป้องรักษาป่าไม้และท้องทะเลตลอดมา ชาวมอแกนได้อาศัยและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ เช่น ทำประมงพื้นบ้านเพื่อยังชีพ การใช้ไม้ซ่อมแซมบ้านพัก ใช้พืชพันธุ์เป็นอาหารหรือสมุนไพร ซึ่งการกระทำดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ หากไม่มีการศึกษาหรือหาแนวการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติจะทำให้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างและส่งผลต่อการดำรงชีพของชาวมอแกนในอนาคต

ด้วยเหตุผลดังกล่าวอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ต้องดำเนินการ สำรวจหาแนวทางควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนชาวมอแกน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและการจัดการอุทยานแห่งชาติ อีกทั้งยังสามารถลดความขัดแย้งระหว่างชาวมอแกนกับเจ้าหน้าที่อุทยาน และเป็นรูปแบบในการดำเนินการวางแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน เพื่อให้คนและป่าสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยมีแนวทางและมาตรการในการลดการพึ่งพิงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นไปอย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนต่อไป

การศึกษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนมอแกน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

๓. แนวคิดเรื่องป่าชุมชน

๔. แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน

๕. การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับชุมชนมอแกน

๕.๑ ประวัติความเป็นมาของชาวมอแกน

๕.๒ วิถีชีวิตของชาวเลกลุ่มมอแกน

๕.๓ ลักษณะทางกายภาพของชุมชนมอแกน

๕.๔ สภาพเศรษฐกิจ สังคม ประเพณีวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

๕.๕ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนมอแกน

๔. สรุปสาระและขั้นตอนในการดำเนินงาน

การศึกษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนมอแกน ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชาวมอแกนทรัพยากรด้านที่อยู่อาศัย ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (พืชและสัตว์) เพื่อใช้ในการดำรงชีพตามวิถีดั่งเดิม โดยมุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรกับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ในลักษณะความสัมพันธ์เชิงอนุรักษ์ และหาแนวทางการลดการพึ่งพิงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร รวมทั้งศึกษาวิธีดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชาวมอแกน เพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชาวมอแกน โดยการศึกษาได้จัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอน เพื่อให้เนื้อหาครบถ้วนมีความสมบูรณ์ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ควบคู่ไปกับการค้นคว้าเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยวิธีการการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualittative Research) โดยดำเนินไปตามขั้นตอน ดังนี้

๑. วิธีการวิจัย
๒. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการเลือกช่วงเวลาทำการศึกษา
๓. วิธีการเข้าถึงข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๕. การเก็บรวบรวมข้อมูล
๖. การวิเคราะห์ข้อมูล

๕. ผู้ร่วมดำเนินการ (ถ้ามี)
๑. .....-.....สัดส่วนของผลงาน.....%
๒. .....-.....สัดส่วนของผลงาน.....%
๓. .....-.....สัดส่วนของผลงาน.....%

๖. ส่วนของงานที่ผู้เสนอเป็นผู้ปฏิบัติ (ระบุรายละเอียดของผลงานพร้อมทั้งสัดส่วนของผลงาน)

ผู้ประเมินเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด (๑๐๐%)

๗. ผลสำเร็จของงาน (เชิงปริมาณ/คุณภาพ)

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชาวมอแกน ที่อาศัยภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้แบบสอบถาม (questionaire) และวิธีการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงพรรณนาที่แสดงถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชาวมอแกนในด้านที่อยู่อาศัย ด้านการใช้ทรัพยากร (พืชและสัตว์)

๘. การนำไปใช้ประโยชน์

ทราบถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชาวมอแกนที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ เพื่อนำข้อมูลการจากศึกษานำมาบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

๙. ความยุ่งยากในการดำเนินงาน/ปัญหา/อุปสรรค

๑. ชาวมอแกนส่วนใหญ่แม้จะสื่อสารภาษาไทยได้ แต่ก็ยังต้องใช้ล่ามในการแปรภาษา เนื่องจากชาวมอแกนมีภาษาพูดเป็นของตัวเอง แต่ไม่มีภาษาเขียน

๒. ประชากรมอแกนมีการโยกย้ายถิ่นระหว่างประเทศ หรือภายในประเทศ ทำให้ข้อมูลบางอย่างมีความคลาดเคลื่อน ต้องใช้ประสบการณ์ในการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล

๓. การติดต่อสื่อสารไม่สะดวก และไม่มีไฟฟ้าในพื้นที่

๑๐. ข้อเสนอแนะ

๑. ชุมชนชาวมอแกนควรมีกิจกรรมส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับวิถีชีวิต การดำรงชีพของชุมชน และต้องไม่ขัดกับนโยบายการจัดการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์และนโยบายภาครัฐ รวมทั้งเปิดโอกาสให้กับเด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติด้านอื่นๆ และควรมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากร รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หรือจัดทำศูนย์ชุมชนเพื่อการเรียนรู้งานด้านการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

๒. ควรมีการประสานขอความร่วมมือหรือเครือข่ายของชุมชนอื่นๆ เพื่อก่อเกิดความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรที่มีเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกัน ซึ่งอาจจะกระทำในรูปแบบความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

๓. ส่งเสริมชุมชนหยิบยกนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงมีต่อระบบความคิด ความเชื่อของชุมชนมาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการอนุรักษ์และการพึ่งพาประโยชน์จากการทรัพยากร เพื่อเป็นการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชน เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าต่อชุมชนและนำไปสู่การรักษาทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน และสามารถรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมอัตลักษณ์ของชาวเลเอาไว้ได้อย่างมีความหมายอีกทางหนึ่งด้วย

๔. ปัจจุบันจำนวนประชากรชาวมอแกนที่อาศัยในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร มีหลายสาเหตุ เจ้าหน้าที่ภาครัฐควรบูรณาการในการแก้ไขปัญหาที่เป็นการเร่งด่วน เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง รวมถึงโรคติดต่อร้ายแรงและความมั่นคงของชาติอีกด้วย

๕. จัดสร้างบ้านปลารอบๆแนวเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ เพื่อให้ชาวมอแกนออกไปใช้ประโยชน์นอกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และสามารถเป็นแนวป้องกัน (Buffer Zone) ในการป้องกันเรือประมงพาณิชย์ไม่ให้เข้ามาลักลอบทำการประมงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์อีกทางหนึ่งด้วย

๖. จัดการที่อยู่แห่งใหม่บนฝั่งให้กับชาวมอแกนเนื่องจากปัจจุบันชาวมอแกนมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจำนวนมากและที่พักอาศัยบนเกาะเริ่มหนาแน่นจึงมีความจำเป็นต้องหาที่อยู่ใหม่เป็นการทดแทนและเพิ่มทางเลือกให้กับชาวมอแกน

๗. กำหนดแนวเขตการจัดเก็บหาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติให้ชัดเจน และกำหนดเขตเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เพื่ออนุรักษ์ไว้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ

๘. ส่งเสริมด้านการสาธารณสุข การศึกษา และการประกอบอาชีพ การให้บริการนักท่องเที่ยว เป็นไกด์นำเที่ยว คนขับเรือหางยาว หัตถกรรม เพื่อให้ชาวมอแกนมีรายได้ที่มั่นคงและลดการพึ่งพิงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) .....

(...นายอาทิตย์ ขยันกิจ...)

ผู้เสนอผลงาน

วันที่.....๑๖...../...กรกฎาคม...../....๒๕๖๔.....

ขอรับรับรองว่าสัดส่วนหรือลักษณะงานในการดำเนินการของผู้เสนอข้างต้นตรงถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) .....

(.....)

ผู้ร่วมดำเนินการ

วันที่...../...../.....

(ลงชื่อ) .....

(.....)

ผู้ร่วมดำเนินการ

วันที่...../...../.....

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) .....

(นายเพิ่มศักดิ์ คงแก้ว)

(.....)

(ตำแหน่ง).....

วันที่...../...16 ก.ค. 2564...../.....

(ผู้บังคับบัญชาที่ควบคุมดูแลการดำเนินการ)

(ลงชื่อ) .....

(นายพงศธร บรรณโศภิษฐ์)

(.....)

ผู้อำนวยการกอง/สำนักขึ้นไป.....

วันที่...../...16 ก.ค. 2564...../.....

หมายเหตุ : หากผลงานมีลักษณะเฉพาะ เช่น แผ่นพับ หนังสือ แถบบันทึกเสียง ฯลฯ ผู้เสนอผลงานอาจส่งผลงานจริงประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการก็ได้

เอกสารแนบ ๔

ข้อเสนอแนวคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ของผู้เข้ารับการคัดเลือกชื่อ.....นายอาทิตย์ ขยันกิจ.....
เพื่อประกอบการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง...นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ.....ตำแหน่งเลขที่.....๑๓๔๓.....
งาน/ฝ่าย/กลุ่ม/ส่วน/ศูนย์.....ส่วนอุทยานแห่งชาติ.....
สำนัก/กอง.....สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑.....

เรื่อง การพัฒนาอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์อย่างยั่งยืนร่วมกับชาวมอแกน

หลักการและเหตุผล

การพัฒนาอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาดุลยภาพระหว่างสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น ชุมชนชาวมอแกนเป็นกลุ่มคนพื้นเมืองที่อยู่มาก่อนที่จะประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ควรได้รับการส่งเสริมวิถีอนุรักษ์ที่มีมาในอดีตและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสม ทักษะและขนบประเพณีต่างๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะและผ่านการสั่งสมมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นการสนับสนุนให้เกิด " การใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด (wise use) " อีกทั้งยังเกื้อหนุนการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชน และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั่วโลกมาเยี่ยมเยือน

กลุ่มชาวมอแกน (Moken) อาศัยอยู่บริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ มาเป็นระยะเวลานานก่อนการประกาศจัดตั้งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ แต่ไม่ทราบชัดเจนว่ามีการมาตั้งหลักแหล่งอยู่ในช่วงเวลาใด ชาวมอแกนเป็นชุมชนชาวเลมีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่รักอิสระ ไม่มีแนวคิดการออมดำเนินชีวิตด้วยหลักการง่ายๆ เคารพต่อบรรพบุรุษ ผีสางเทวดาที่ปกป้องรักษาป่าไม้และท้องทะเลตลอดมา ในอดีตชาวมอแกนมีการตั้งบ้านเรือนโดยรอบหมู่เกาะสุรินทร์ มีการย้ายไปย้ายมาระหว่างอ่าวต่างๆ ตามความเหมาะสม ต่อมาเมื่อเกิดเหตุธรณีพิบัติภัยคลื่นยักษ์สึนามิในวันที่ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ บ้านเรือนของชาวมอแกนโดยรอบเกาะสุรินทร์ถูกทำลายลงอย่าง หลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความช่วยเหลือโดยมีการสร้างบ้านให้และรวบรวมชาวมอแกนที่อยู่อาศัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ทั้งหมดให้มาอยู่ในบริเวณเดียวกัน ณ อ่าวบอนใหญ่ เกาะสุรินทร์ใต้ (วราพร อินต๊ะแสน,๒๕๕๑:๓๘) ปัจจุบันได้มีกระแสความเจริญได้เข้ามามีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวมอแกนอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นกระแสบริโภคนิยม วัตถุนิยม และระบบเศรษฐกิจที่เป็นเงินตราเข้ามามีอิทธิพลในการดำรงชีวิตมากขึ้น ซึ่งจากกระแสความเจริญดังกล่าวส่งผลให้วัฒนธรรมของชาวมอแกนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

การพัฒนาในด้านต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ส่งผลให้อุทยานฯ ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ถึงแม้ในช่วงต้นปี พ.ศ. ๒๕๖๓ จนถึงปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลง และทำให้ทรัพยากรธรรมชาติได้ฟื้นตัว อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีความเปราะบาง จะต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม วัฒนธรรมเป็นพิเศษ แม้การท่องเที่ยวจะนำรายได้เข้ามา แต่ก็ส่งผลกระทบทางระบบนิเวศน์และสังคม เพราะฉะนั้นการพัฒนาอุทยานแห่งชาติอย่างยั่งยืนต้องมีทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

บทวิเคราะห์/แนวคิด/ข้อเสนอแนะ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ซึ่งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย เป็นหมู่เกาะที่ตั้งอยู่ในทะเลอันดามัน มีสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งบนบกและในท้องทะเล เหมาะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและศึกษาหาความรู้ทางธรรมชาติวิทยา ในทุกๆ ปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมากเข้ามาท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยเฉพาะแนวปะการังน้ำตื้นที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและสวยงามแห่งหนึ่งในประเทศไทย มีแหล่งดำน้ำลึกที่สำคัญและสวยงามติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ของโลกที่นักท่องเที่ยวต้องมาให้ได้ซักครั้งในชีวิต คือ กองหินริเชริว ด้วยสภาพธรรมชาติที่สวยงามและทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายจึงได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินบริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ ในท้องที่อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๘ ตอนที่ ๑๑๒ ลงวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๒๔ นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ ๓๐ ของประเทศ

การพัฒนาพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ไม่เพียงแต่การจัดการเรื่องการท่องเที่ยวแต่ยังต้องเน้นการอนุรักษ์ระบบนิเวศดั้งเดิมและการบริการ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีความเหมาะสม ความเพียงพอและรักษาสมดุลระบบนิเวศดั้งเดิมเพื่อให้สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกและภัยธรรมชาติได้ นอกจากนี้การนำเอาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมสมัยใหม่นำมาประยุกต์ในการจัดการอุทยานแห่งชาติ เพื่อมุ่งเน้นการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพให้มีความยั่งยืน คงความอุดมสมบูรณ์ต่อไปนั่นเอง

การพัฒนาอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ให้มีความยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชาวมอแกนให้สอดคล้องกับภารกิจของอุทยานในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายคือการดำรงอยู่ของชุมชนและวัฒนธรรมของชาวมอแกนที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรที่โดดเด่นและชุมชนมอแกนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ทดแทนได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งมีบทบาทการอนุรักษ์การจัดการอุทยานในอนาคต โดยมีการผสมผสานความรู้และแนวทางปฏิบัติพื้นบ้านเข้ากับแนวคิดการอนุรักษ์ตามวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ดังนั้นแนวทางการบริหารจัดการอุทยานฯ ควรจะส่งเสริมวิถีอนุรักษ์ที่มีมาแต่อดีตในขณะที่พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ เป็นไปอย่างพอเหมาะพอควร

แนวความคิด

อุทยานแห่งชาติมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้านสิ่งแวดล้อม อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งรวมของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นกระบวนการ ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่สำคัญ ได้แก่ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพที่มีส่วนช่วยควบคุมสภาพภูมิอากาศ ช่วยรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม จนเกิดความมั่นคงแก่กระบวนการอุทกวิทยาช่วยป้องกันการพังทลายของหน้าดิน และเป็นแหล่งช่วยพัฒนาจิตใจของมนุษย์ส่งผลให้ลดปัญหาสิ่งแวดล้อมทางสังคมตามมา ด้านสังคมและวัฒนธรรม จากบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าว อุทยานแห่งชาติจึงมีความสำคัญต่อสังคมนานัปการ เป็นแหล่งกำเนิดของน้ำใช้สอยในครัวเรือน เกษตรกรรม เป็นแหล่งอาหารและวัสดุใช้สอยของชุมชนท้องถิ่น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและ นันทนาการ และเอื้อต่อการค้นคว้าวิจัยและการศึกษาหาความรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยวยังช่วยเผยแพร่วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นให้แพร่หลาย ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญต่อวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมและ ด้านเศรษฐกิจอุทยานแห่งชาติมีคุณค่าด้านความงดงามและความโดดเด่น ของทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายจึงมีศักยภาพสูงสำหรับใช้เป็นฐานในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการบริการ ซึ่งจะเป็นที่มาของรายได้ของราษฎรในท้องถิ่น ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชนบท รวมทั้งเกิดประโยชน์ด้านเศรษฐกิจต่อชุมชน

ท้องถิ่นและในระดับชาติ การท่องเที่ยวยังช่วยให้เงินตราจากต่างประเทศไหลเข้าสู่ประเทศ กระตุ้นให้เกิดอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจการจ้างงาน และกระจายรายได้แก่ทุกภาคส่วน

หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทของชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์

๑. เน้นการพึ่งพาตนเองของชุมชน เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา คือ การพัฒนาควรจะส่งผลให้มอแกนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกอยู่ตลอดเวลานอกจากนั้น ควรจะเน้นที่การมีส่วนร่วมและสนับสนุนการเพิ่มศักยภาพของมอแกน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมมากขึ้นในอนาคต

๒. เน้นที่ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และความภูมิใจในวัฒนธรรมของคนพื้นเมือง รวมทั้งสนับสนุนความพยายามที่จะสืบทอดมรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไปสู่รุ่นหลัง

๓. เน้นที่การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ด้านจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นเรื่องท้าทายชุมชนมอแกนและบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อมอแกนเริ่มตั้งถิ่นฐานอย่างค่อนข้างถาวร และเริ่มได้รับอิทธิพลต่างๆ จากภายนอก กรอบการจัดการทรัพยากร

- ให้ชาวมอแกนใช้ประโยชน์ทรัพยากรในวิถีดั้งเดิมแบบยั่งยืน
- การอนุรักษ์จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาวมอแกนในพื้นที่ เพื่อเป็นการ ชดเชยกับการบังคับใช้กฎเกณฑ์ต่างๆ
- ให้ชาวมอแกนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- ให้ความรู้และฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นและเสริมสร้างบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับอุทยานแห่งชาติ

๔. เน้นที่คุณภาพชีวิต และสุขภาวะขั้นพื้นฐาน ซึ่งคำว่าคุณภาพชีวิตของชาวมอแกนย่อมมีนิยามและคุณลักษณะไม่เหมือนคุณภาพชีวิตของชุมชนสมัยใหม่ในเมือง

๕. สอดรับกับหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยพื้นที่ยังคงมีการดำรงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติและชนพื้นเมืองในพื้นที่อนุรักษ์

ข้อเสนอแนะ

๑. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเกาะสุรินทร์ ต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการอยู่ร่วมกันกับกลุ่มชาวเลมอแกน มีแนวทางจัดการที่แน่ชัดโดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ คือ เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย อีกทั้งยังมีแนวทางที่ชัดเจนให้ชาวเลสามารถประกอบอาชีพประมง และเสนอแนวเขตผ่อนปรนพิเศษในการประกอบอาชีพประมงโดยใช้อุปกรณ์ดั้งเดิมของกลุ่มชาวเล แต่ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

๒. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ควรมีนโยบายในกระตุ้นการสร้างจิตสำนึกที่ดี ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ของคนในชุมชน โดยมีการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียง เสริมสร้างความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้คนในชุนชนผลิตสินค้าให้โดดเด่นด้านเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และยังเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกด้วย

๓. ชาวเลมอแกนควรริเริ่มรวมกลุ่มกันเพื่อการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายหรือสูญหายไปแล้ว โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน ช่วยให้เกิดความเข้มแข็ง และหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง โดยเสาะแสวงหาความรู้จากผู้มีความรู้มาเป็นการศึกษา มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวหรือบุคคลภายนอกที่เข้าท่องเที่ยว ให้เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องตามประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม โดยจัดให้มีผู้แทนของชุมชนเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในพื้นที่และประสานกับหน่วยงานภายนอก โดยเน้นการทำงานร่วมกัน

๔. ให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมอแกนเกาะสุรินทร์ จัดการเรียนรู้ให้กับชาวมอแกนในวัยเด็ก ให้เยาวชนซึมซับความรู้ในด้านต่างๆ ภูมิปัญญาของชาวมอแกนดั้งเดิม จะส่งผลให้ชาวมอแกนมีความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษและภูมิปัญญาที่สะสมและถ่ายทอดกันมาอย่างยาวนาน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งล้อม ที่ได้ผลกระทบจากการท่องเที่ยว ทำให้ภูมิปัญญาชาวมอแกนดั้งเดิมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป

๕. ให้ชาวมอแกน หรือเยาวชนชาวมอแกนให้คำแนะนำกับนักท่องเที่ยวในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลด้านเอกสาร หรือการให้ข้อมูลตามจุดต่างๆ ของหมู่บ้าน

๖. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ และหน่วยรักษาพันธุ์สัตว์น้ำหมู่เกาะสุรินทร์ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับชาวมอแกน โดยเฉพาะด้านการตัดไม้ทำลายป่า การทำประมงผิดกฎหมาย เช่น การทำประมงในพื้นที่อนุรักษ์ การจับสัตว์น้ำทะเลคุ้มครอง การจับปลาในฤดูวางไข่ ควรเปิดโอกาสให้ชาวมอแกนมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๗. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดฝึกอบรมให้กับชาวมอแกนในเรื่อง การอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมวิถีชีวิตของชาวมอแกนในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชาวมอแกนอีกทางหนึ่ง และเป็นการสอนให้ชาวมอแกนเกิดความภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม รวมไปถึงภูมิปัญญาของตนเอง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ มีแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนชาวมอแกน และเพิ่มศักยภาพของชาวมอแกนเพื่อนำไปสู่การบริหารการจัดการอย่างมีส่วนร่วมในอนาคต

๒. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ทรัพยากร เช่น ทรัพยากรสัตว์น้ำมีปริมาณและความหลากหลายมากขึ้น แนวปะการังมีความอุดมสมบูรณ์ ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชาวมอแกนที่สามารถเกิดใหม่และทดแทนได้อย่างยั่งยืน และมีการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

๓. ชุมชนชาวมอแกนมีแนวทางการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ด้วยจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ลดการพึ่งพิงการใช้ทรัพยากร เกิดความมั่นคงในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๔. ทราบแนวทางการจัดการอุทยานร่วมกับชุมชนมอแกน และคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนชาวมอแกน เช่น มีการอยู่ดีกินดี อยู่ในที่ที่มีอากาศดี ปราศจากมลภาวะ มีการใช้ประโยชน์จากที่อยู่อาศัยอย่างถูกต้องไม่ขัดต่อระเบียบข้อกฎหมาย

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. พื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ได้มีแนวทางการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เกิดใหม่ทดแทนได้อย่างยั่งยืน

๒. สร้างกลุ่มเครือข่ายมีส่วนร่วมพัฒนาอุทยานอย่างยั่งยืน พื้นที่อุทยานได้รับการดูแลและจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(ลงชื่อ)

(นายอาทิตย์ ขยันกิจ)

(ผู้เสนอผลงาน)

๑๖ / กรกฎาคม / ๒๕๖๔